

כניסה:	יציאה:	ר"ת:
19:28	20:31	21:02

עינינו הפרשה

שיעורו השבועי של מורנו המשגיח רבי מאיר ישראל שליט"א

עינים

"ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיכם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש" (במדבר טז, לב)

איתא במדרש רבה (במדבר פרשה יח פסקה יג) "רבותינו אמרו אפי' היו כלים ביד הכובס היו מתגלגלין ובאין ונבלעין עמהן א"ר שמואל בר נחמני אפי' מחט שהיתה שאולה ביד ישראל מידם אף היא היתה נבלעת שנא' וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה".

יש להקשות, הלא קיימא לן 'אין לוקה ומשלם' ואדם המחוייב מיתה וממון קים ליה בדרבה מיניה ונענש בעונש החמור בלבד. וא"כ מדוע כאן נענש קרח בתרתי גם במיתה 'ותבלע אותם' וגם בממון 'ואת כל רכושם'?

בדרך חידוד אפשר לומר ע"פ מה שיש להעיר, מדוע הקדים 'ואת בתיכם' שהכוונה בפשוטו לבתים – נכסי דלא נידי. ורק אחר כך 'ואת כל האדם'. הלא הנפשות חשובות טפי. על כרחך צריך לומר שאצל קורח הממון היה חשוב יותר כמ"ש רש"י (דברים ו, ה) 'ובכל מאוּדך – בכל ממונך יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לך נאמר בכל מאדך'. או לכל הפחות היה שווה ערך לנפשות, לכן ערבב הפסוק 'אותם' על הנפשות 'ואת בתיכם' על הממון 'ואת כל האדם' נפשות 'ואת כל הרכוש' ממון. ללמדך שאצלם הנפשות והממון שווים ועיקר החיים בשביל העושר. ממילא לא חשיב שתי עונשים והכל אחד הוא [אמנם, באבן עזרא (שם) פירש 'ואת בתיכם – שם כלל לנשיהם ובניהם וטפם'].

בספר 'אשכול יוסף' מיישב ע"פ דברי הספורנו שכתב וז"ל "ואת כל הרכוש. שלא יזכו שיהנו צדיקים בעמלם, כענין נפלה סלע מחיקו ומצאה עני ונתפרנס בה" עכ"ל.

עוד כתב ע"פ ה'פנים יפות' (בראשית יד, כב) בסירובו של אברהם לקחת ממון ממלך סדום אחר מלחמת המלכים וז"ל "יש להבין ענינו, מפני שלא רצה אברהם להנות מרכוש סדום מחמת דין עיר הנידחת שאסרה התורה השלל, כי מחמת רשתם **שורה רוח על כל נכסיה**, וכן ברכוש סדום שהיו רעים וחטאים לה', לא רצה להנות מנכסיהן ומלבושיהן". ובפרט לפי מה שכתב הבן יהודע (סנהדרין קי). על דברי הגמרא "אמר רבי חמא ברבי חנינא שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים, אחת נתגלתה לקרח, ואחת נתגלתה לאנטונינוס בן אסורוס, ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא" וז"ל "אך הכסף הזה שקבל יוסף תמורת התבואה היה משלשה חלוקות, הא' משל עובדי עבודה זרה שהיה ממונם מאוס ומשוקץ שאינו ראוי לבא ולהיות בחלק הקדושה, וכנגד כסף זה עשה יוסף הצדיק ע"ה מטמון אחד שהיה כל כסף זה של עובדי ע"ז הובא ונכנס למטמון זה בהשגחת שמים, כי בידי שמים יש ברירה בדרך נס להיות נבררים כספים אלו באים לאוצר זה, ועל זה האוצר אמר כאן שנטלו קרח וסופו ירד לטמיון, כי בלעתו הארץ" עכת"ד. וכיון שהיה ממון עבודה זרה נבלע באדמה ואין ראוי לבוא לחלק הקדושה.

עוד יש לומר שנגזר על קורח 'שימחה שמו וזכרו' ולכן אמרו בירושלמי (סנהדרין י): "וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה. רבי ברכיה בשם רבי חלבו אף שמותיהם פרחו מתוך מטמותיהם. א"ר יוסי בר חנינה אפילו מחט שהיתה שאולה ביד ישראל מידם אף היא נבלעה עמהן דכתיב וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה". נמצא שלא היה כאן עונש 'מיתה וממון' אלא עונש אחד שמחייב לאבד כל מה שמזכיר שמו. דוגמא לדבר מצינו באנשי עיר הנדחת שמתתם בסייף וממונם אבד ולא אמרינן קלב"מ שנאמר "הכה תכה את ישבי העיר ההוא לפי חרב החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב: ואת כל שללה תקבץ אל תוך רחבה ושרפת באש את העיר ואת כל שללה כליל" (דברים יג, טז)

ועוד יש לומר שלא היה כאן עונש מיתה שהרי נאמר מפורש 'וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה' על כרחך שלא נגזר עליהם עונש מיתה, לכן שפיר כילה אף את ממונם.

עוד ראיתי ב'פנים יפות' לבעל ה'הפלאה' (בפרשתנו) שהקשה כן ותירץ באופן אחר וז"ל "באמת לא היה בדין להפסיד רכושם משום דקיי"ל (כתובות לז). דאין מיתה וממון בדבר אחד משום דאי אתה מחייב משום שתי רשעיות, אלא הטעם טביעת הממון משום שהוא גרם להם להתגאות, ואמרינן בסנהדרין (נד). ואת הבהמה תהרוגו משום שהביאו תקלה על ידה, וכיון שנתגאו ע"י רכושם לא היה ראוי הרכוש להטבע מחמת עצמן אלא מחמת חיוב של בעלים שבאה תקלה על דין, והיינו דכתיב ואת היקום אשר ברגליהם שהעמידן על רגלי (שם קי). שהם העמידו אותן על שיקומו למרוד במשה רבינו" עכ"ל.

עוד תרצו באחרונים ע"פ דברי הרמב"ם (הלכות ת"ת פ"ו הי"ב) שכתב "אע"פ שהמבזה את החכמים אין לו חלק לעוה"ב, אם באו עדים שבזהו אפילו בדברים, חייב נידוי ומנדין אותו בית דין ברבים וקונסין אותו ליטרא זהב בכל מקום ונותנין אותו לחכם" עכת"ד. הרי שעל ביזוי תלמידי חכמים יש דין קנס, וכאן שעדת קורח ביזו את משה רבינו נקנסו שיאבד כל ממונם. אלא שיש להעיר בזה, שהרמב"ם מסיים 'ונותנים אותה לחכם' וכאן נבלע רכושם באדמה. וי"ל.

"וישמע משה ויפל על פניו" (במדבר טז, ד)

כתב רש"י "מפני המחלוקת שכבר זה בידם סרחון רביעי חטאו בעגל (שמות לב) ויחל משה, במתאוננים (במדבר יא) ויתפלל משה, במרגלים (שם יד) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים, במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. משל לבן מלך ססרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם ושנים ושלוש, כססרח רביעית נתרשלו ידי האוהב ההוא, אמר עד מתי אתריח על המלך שמא לא יקבל עוד ממני" עכ"ל.

והגרי"ז הוסיף ע"פ מה שפסק הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ג ה"ה) "בשעה ששוקלין עונות אדם עם זכויותיו, אין מחשבין עליו עון שחטא בו תחלה ולא שני, אלא משלישי ואילך... במה דברים אמורים ביחיד שנאמר הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. אבל הצבור תולין להן עון ראשון שני ושלישי שנאמר על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אישיבנו וכשמחשבין להן על דרך זה מחשבין להן מרביעי ואילך" לכן כאן חישוב מרביעי ואילך.

אך יש להקשות על זה מש"כ בשפתי חכמים (אות ז) וז"ל "וא"ת והרי לא היה להם רק שלש, שהרי מחלוקת של קרח היה קודם מרגלים כמו שפירש רש"י לעיל בפרשת שלח לך (יג, ב) "ועיין מה שתירץ שאכן ב' דעות הם. נמצא שלדעה שעוון קרח היה קודם מרגלים צ"ב מפני מה נחלש משה דווקא כאן. ובפשטות יש לומר מזה מה שהקדים רש"י בתחילת דבריו "מפני המחלוקת" ידע משה רבינו שנגע המחלוקת קשה מכל עוון אחר כי קשה לפרוש ממנו ואחריתו מי ישרונו.

אמנם בספר זכרון שמואל תירץ בדרך חידוד ע"פ המדרש (שמות רבה מג,ה) שאחר חטא העגל אמר משה לקב"ה שאין להענישם על עבודה זרה כיון שדברות ראשונות של 'אנכי ולא יהיה' נאמרו על ידי הקב"ה למשה וטען משה 'לי אמרת אנכי ה' ולא להם' ובזה סינגר עליהם ונסלח חטאם. אבל עתה בא קורח וטוען 'כל העדה כולם קדושים' ופירש"י "כולם שמעו בסיני אנכי ה' ולא רק אתה". ממילא נפלה טענת משה ועתה יתבע ה' מהם גם את עוון העגל וגם את עוון קורח ועדתו. ודפח"ח.

ובספר 'פרי עץ חיים' מתרץ ע"פ הגמרא בסוטה (כה,א) "אמר ר' אישיה שלשה דברים סח לי זעירא מאנשי ירושלים: בעל שמחל על קינויו קינויו מחול, וזקן ממרא שרצו בית דין למחול לו מוחלין לו, ובן סורר ומורה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו. וכשבאתי אצל חבירי שבדרום על שנים הודו לי, ועל זקן ממרא לא הודו לי שלא ירבו מחלוקת בישראל" זאת אומרת שאין אפשרות למחול לקרח שנחשב כזקן ממרא, לכן נפל משה על פניו שמפני כבודו יענש קרח וא"א למחול לו, וזה שכתב רש"י 'מפני המחלוקת' שהטעם שא"א למחול לזקן ממרא 'שלא ירבו מחלוקות בישראל'.

פרפראות

וידבר ה' אל משה לאמר: הרמו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע ויפלו על פניהם... ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם ותעצר המגפה... והיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על דבר קרח (במדבר יז, ט-יז)

בפסוקים אלו יש להעיר א. מדוע כאן אמר להם ה' 'הרמו מתוך העדה' ולעיל (טז,כא) אמר "הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע". ב. מדוע בפסוק י' ובפסוק י"א נאמר 'מתוך העדה' ובפסוק י"ב נאמר 'תוך הקהל'. ג. מדוע מזכיר כאן הכתוב 'מלבד המתים על דבר קרח' שמתו אתמול, מה זה קשור למגפה של היום. ד. עוד הקשה בשו"ת 'יהודה יעלה' (ח"ב סימן רמ"ח) כיון שאמר להם הקב"ה 'הרמו מתוך העדה' מדוע לא עשו כדבריו, ולא זאת בלבד אלא שמשה מצווה את אהרן לרוץ עם הקטורת לתוך הקהל, והלא הקב"ה אמר 'הרמו' להתרומם ולהבדל מהם. ה. עוד הקשה הרמב"ן למה אמר להם ה' 'הרמו מתוך העדה' היפלא מה' להרוג רק את עדת קרח בעוד משה ואהרן בתוכם.

ותירץ המהרי"ל דיסקין זצוק"ל באופן נפלא שאכן המגפה היתה מחמת מה שגזר עליהם הקב"ה בתחילה (טז,כא) 'ואכלה אותם כרגע' ובתחילה היתה הגזירה על כל העדה. אלא שמשה ואהרן נפלו על פניהם (שם כב) ובטענת 'האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף' הצליחו לבטל הגזירה לגמרי, מלבד מאתים חמישים איש ודתן ואבירם שנבלעו באדמה כמבואר שם. אבל עתה שהעם התלוננו על משה ואהרן 'אתם המתם את עם ה' (יז,ו) נתחדשה הגזירה רק על חלק מהעם בשיעור של תרומה 'אחד חלקי ארבעים' ולכן נאמר כאן הלשון 'הרמו מתוך העדה' הרמו – מלשון תרומה, וכיון ששיעור תרומה 'עין יפה 1/40 אף כאן שהיה 'עידנא דריתחא' נגזר על 1/40 מהעדה למות.

ועתה בואו חשבון, לעיל (במדבר א,מו) מבואר שמנין בני ישראל בעת ההיא היה 603550 איש. נמצא ש - 1/40 שווה 15088 וכך צריכים למות במגפה מחמת הגזירה. וזאת מבאר הפסוק "והיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות" נמצא שצריכים למות עוד 388 איש, מוסיף הפסוק "מלבד המתים על דבר קרח" שהיה מנינם 250 איש ראשי סנהדרין (טז,לה) יחד עם דתן ואבירם וקרח בסה"כ עוד 253 מתו. נמצא שבשביל להשלים את הגזירה של שיעור תרומה צריכים למות עוד 135 איש. לזה מבאר הפסוק 'ויקח אהרן כאשר דבר משה, וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם ותעצר המגפה'. ובזכות הקטורת ניצלו אותם 135 איש כמנין 'קהל' שהיו צריכים למות.

ועיין בשו"ת יהודה יעלה שכתב כעין זה וסיים "לדעתי נתגלה לי בזה סוד מסודות התורה והוא פלא למבין". ואף בספר 'חסד לאברהם' (סבו של החיד"א) כתב כעין זה על"ש תרווה נחת.

שהשמחה במעונם

ברכת מזל טוב ובניין עדי עד לבחירי הישיבה
דניאל חברוני נר"ו ואליה דרייב נר"ו לרגל נישואיהם
 לבה"ח **שיאל חמומי נר"ו** לרגל אירוסיו
 וברכת מזל טוב להולדת הבן לאברך החשוב
ר' יוסף חיים אטיאס שליט"א

והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצץ ציץ ויגמל שקדים (במדבר יז, כג)

הגרח"ק זצוק"ל (בספרו 'טעמא דקרא') הסתפק אם רוצים לאכול מהשקדים הללו, מה היו מברכים עליהם? והביא מהירושלמי (כלאים סוף פ"ז) ושם מיבעיא להו 'מהו לברך על הזרוע בעציץ שאינו נקוב, המוציא לחם מן הארץ' ונשארו בספק. ופסק בחיי אדם שאי אפשר לברך 'מן הארץ' כיון שלא יונק מהארץ. וגם לברך 'בורא פרי העץ' או 'בורא פרי האדמה' א"א לברך עליהן מספק.

אבל החזו"א זצ"ל אמר דדוקא 'מן הארץ' א"א לברך עליהן שאינן ארץ. אבל 'בורא פרי העץ' או 'האדמה' אפשר לברך שגם בעציץ שאינו נקוב יש בו אדמה ועץ ואפי בגידולי מים התיר לברך שגם זה כמו אדמה, אבל כאן שהכל היה בנס אין זה לא מאדמה ולא מעץ וכמו כמהין ופטירות דמאוריא דמברכין עליהן 'שהכל' כמבואר בברכות (מ, ב) והכא נמי יש לברך שהכל.

ודע שיש סוברים שעל המן לא היו מברכים כלל ועיקר 'ברכה ראשונה' כיון שבא דרך נס ועל דבר שמיימי אין חיוב ברכת הנהנין כמ"ש 'אסור לאדם לאדם שיהנה מהעולם הזה בלא ברכה' (כ"כ בספר 'בי יששכר' ברכת השבת' מאמר ג' בשם אחד מן החברים) ודן בזה גם בשו"ת תורה לשמה (סימן ס"ג) ע"ע רבינו בחיי (שמות טז,ב) ובשדי חמד (מערכת כ' אות ק). ולפי זה גם על המים שיצאו במי מריבה לא היו מברכים, ושמא יש לחלק ששם היה יש מיש ולא יש מאין.

מוסר

ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם (טז,א)
 במדרש 'קרח שפקח היה, מה ראה לשטות זו? דקדקו המפרשים למה לא אמרו 'קרח שצדיק היה, מה ראה לשטות זו'. ללמדך שבשביל לברוח מן המחלוקת לא צריך להיות צדיק או ירא שמים או מתמיד או בעל מידות וכדו' צריך להיות 'פקח'! כי ממחלוקת לא מרוויחים! ולכן תמהו על 'קרח הפקח' שטעה. כמאמר החכם "בחיים, תהיה חכם, אל תהיה צודק". תהיה 'חכם' הרואה את הנוגד וכבר בתחילת הוויכוח תראה את הנוגד שעתיד להתפתח מהמחלוקת ואז תוותר ותבליג. 'פקח' בגמטריא 188, צד בגמטריא 94, פעמיים 'צד' עולה כמנין 'פקח'. לומר לך! פקח הוא, מי שיודע שיש שני צדדים ולא רק ה'צד שלו'.

משה אומר 'בוקר ויודע ה' את אשר לו' כתב המהר"ם שיף [בחידושי למסכת חולין] שכוונת משה היתה ע"פ הגמרא במסכת יומא (עה,א) שהקשו סתירה בפסוקים המדברים אודות ירידת המן "כתיב וברדת הטל על המחנה לילה. וכתיב ויצא העם ולקטו וכתבי שטו העם ולקטו, הא כיצד? צדיקים ירד על פתח בתיהם, בינונים יצאו ולקטו, רשעים שטו ולקטו" זאת אומרת לפי המן ידעו מה דרגתו של כל אחד ואחד. לכן כנגד טענת קרח 'כי כל העדה כולם קדשים' השיב משה 'בוקר ויודע ה' את אשר לו והקריב אליו' את המנה היומית של המן. ככל שקרוב לה' כך המן קרוב לביתו ולפי זה נדע מי הצדיק ומי הצודק.

אלא שבסופו של דבר באותו בוקר לא ירד המן כלל כמ"ש ב'שבט מוסר' ו'אור החמה' בשם קדמונים. וכתב שם, התבונן בחומרת עוון המחלוקת, שהרי כשחטאו בעגל ונכשלו בעבודה זרה, המשיך המן לרדת ורק עתה בחטא המחלוקת פסק המן" נורא למתבונן. עוד יתבונן האדם בגנות המחלוקת, אנשים עושים סגולות רבות לפרנסה טובה, זכרו מש"כ השל"ה הקדוש "מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות".

ובאמת צריך להבין איך קרח לא הבין מזה שלא ירד המן בפתח ביתו שהוא טועה. ותירץ הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל שקרח אמר לאנשיו "אנחנו לא מספיק יוצאים נגד משה רבינו, צריכים להגדיל את המחאה" זו דרכו של בעל המחלוקת, טחו עיניו מראות, ה' ירחם. ולמה טחו עיניו - 'עיניו הטעות' בגלל שזלזל במצוות ציצית באומרו 'טלית שכולה תכלת' וסגולת הציצית לתקן העינים כמ"ש 'וראיתם אותו... ולא תתורו אחרי עיניכם'. איהו דאזיק אנפשיה. ה' ירחם.

לעדכונים, הארות והערות: 053-315-78-38/054-696-38-59

ישראל

השיעור מוקדש לרפואת
אברהם בנו בן טוני הי"ו
 להצלחת הבחורים החשובים
אליהו תשובה נר"ו ורן נחושתן נר"ו
 לזיווג הגון בקרוב אמון.